

Η ΔΙΗΜΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΣΟΤΕΡΟΓΕΝΕ ΜΙΡΑ

IC XC

Javaslatétel a Teremtés ünnepe liturgikus bevezetésére

Az Ararát Teremtésvédelmi és Ökoteológiai Munkacsoport és Munkaág
előterjesztése a Püspöki Tanács 2025. november 25-i ülésére

L-24/2025 (XI.25.) Püspöki Tanács határozat a Teremtés Ünnepe bevezetéséről

A Püspöki Tanács egyetért az Ararát Teremtésvédelmi és Ökoteológiai Munkacsoport és Munkaág előterjesztésével a Teremtés Ünnepe bevezetéséről.

E-13/2026 (V.04.) Püspöki Tanács határozat a Teremtés Ünnepe bevezetéséről

A Püspöki Tanács felvételre ajánlja a Teremtés ünnepét minden év szeptember első vasárnapjára a Magyarországi Evangélikus Egyház ünnepei közé a 2027-es évtől.

Tartalom:

Javaslat/előterjesztés: A Teremtés ünnepe felvétele a Magyarországi Evangélikus Egyház éves liturgikus rendjébe

Mellékletek a téma áttekintéséhez:

1. Teológiai alapvetés – Béres Tamás
2. Történeti háttér – Szűcs Kinga
3. Liturgikus keretek – Angyal-Cseke Csaba
4. Aktualitás (Nicea 1700) – Szűcs Kinga
5. Befogadó közeg – Koltai Zsuzsi

Konklúzió

Előterjesztés:

A Magyarországi Evangélikus Egyház Ararát Teremtésvédelmi és Ökoteológiai Munkacsoportjának és Munkaágának tagjai kérik a Püspöki Tanácsot, hogy a niceai zsinat 1700. évfordulója alkalmából fontolja meg annak a nemzetközi ökumenikus kezdeményezésnek meghonosítását, amely a Teremtés ünnepe liturgikus bevezetését szorgalmazza, és támogassa ennek az ünnepnek a felvételét Magyarországi Evangélikus Egyház liturgikus rendjébe, gyakorlatába.

1. A teremtés Isten szeretetének átfogó színtere. A teremtés keretei közt, a teremtményeknek hangzik az evangélium, itt látható meg és élhető át a teremtő és világmegtartó Isten jelenlétének, törvényének és megszabadító jó hírének teológiai jelentősége és az élet öröme. Történelmi és egyháztörténeti korok kezdeményezéseinek és szokásainak sokasága jelzi a keresztények teremtett világ ajándékaira való nyitottságát és reflexióit. Teológiai ismereteinket két évezrede a bibliai kinyilatkoztatás első gondolatai alapozzák meg. Volt teológiai vita például azon, hogy hogyan értsük a Genezisben a történet szót az elbeszéléssel szemben, de soha nem volt kétséges, hogy Isten legelső ajándéka az egész világ és benne az ember számára maga a teremtés volt. Ez ad lehetőséget a Teremtő és teremtett világ kapcsolatának megvalósulására, kifejezésére és csodálatára. A teremtés nemcsak a bibliai „első teremtés” szempontjából megalapozó és meghatározó jelentőségű mondanivaló a Szentírásban, hanem ugyanilyen hangsúlyosan várjuk a világ egészének megváltására vonatkozó újjáteremtést. Amennyiben a kettőt: teremtést és újjáteremtést a történelem két végpontjának tekintjük, köztük számos formában találkozunk a megismételt vagy folyamatos teremtés (*creatio continua*) jelenlétével. A keresztény életet megalapozó szentség az újjászületés fürdője. „Új életben” járunk Jézus jelenlétének tudatában, és az evangélium szavai szerint is keressük az újjászületett állapot, az új bor helyét a régi és új tömlő ismeretében. A teremtés időt és teret megalapozó mondanivalója ad lehetőséget a történelemben megjelenő Üdvözítő felismerésére, az időben érzékelhető változásokra. A teremtést *mind dogmatikai, mind bibliai összefüggésben Isten minden lényeges, értünk szóló, nekünk adott ajándéka alapjának* tekintjük, amely Jézus Krisztus evangéliumának közvetlen közegében jut kifejezésre.

2. Az utóbbi évek evangélikus gondolkodásában megjelent a mély-inkarnáció kifejezés, mely a teremtés szóteriológiai jelentőségére irányítja a figyelmet. János evangéliumából megismerhető módon a logosz testté lett. A test (szarx) kifejezés közismert módon nem az emberi testet jelöli meg, hanem a „hústestet”, azaz minden élőlényvel való minőségi azonosságot. Az élőlények testével azonossá váló Jézus Krisztus részesedik a teremtés anorganikus és organikus csodájában is azzal, hogy a teremtéstörténet leírását követve Isten a teremtés őrzőjének és gondozójának, az anorganikus porból vett embernek formájában látta jónak elküldeni Fiát hozzánk, üdvössége jóhírével.

A hagyományos dogmatikai leírásokban minden jelentős részletet átjár a teremtés eredeti isteni tervéhez való visszatérés motívuma. Az üdvösség drámája a teremtés és az újjáteremtés közötti feszültségben valósul meg, Jézus keresztje összeköti az „ eget a földdel”. A szeretet megélésére hívó, teremtő isteni akarat a bűn hatásával szemben áll, mely (utóbbi) esetlegessé, félreérthetővé illetve félremagyarázhatóvá tette Isten jóságának megvalósulását a teremtés részleteiben. Ennek a végzetes „tévedésnek”,

céltévesztésnek, a radikális bűn valóságának terhét hordozza a mai napig a teremtés maga is, mely minden elemében kétértelművé vált ugyan, de amelyen kívül (a kereszténység ókor óta megharcolt felismerése szerint) mégsem adatott lehetőség Isten jóakaratainak megélésére.

3. A kétértelmű, de az üdvösség történetének kifejtésében Isten kezében alkalmas eszköz, a fizikai világ, az azt vizsgáló értelem szintjén is egyesíti az embereket. A természettudományok csupán ateista ideologikus módszertani célok szolgálatában tűnhetnek hűtlennek Isten jóindulatának közvetítésében, de még így is gyakran ellenállnak a szándékos félremagyarázásnak. A természetismeret szabályai mögött a Teremtőt meglátó ember a zsoltárokból kifejezett csodálattal határos módon állapíthat meg újabb és újabb összefüggéseket a teremtés egységében, annak részleteiben vagy harmóniájáról.

A tudományos megismeréssel és az igazságnak megfelelő konzekvens megnyilatkozással való visszaélések korában nemcsak a keresztények egységének ápolása, hanem az evangéliumi misszió szempontjából is eljött az ideje, hogy a teremtésben kapott ajándékokat, azok megbecsülése jegyében, méltó liturgikus keretek közt is elhelyezzük.

4. *Evangélikus hangsúlyok.* A reményt, a kitartó munka szeretetét és a jövőbe vetett hitet fejezi ki az evangélikus egyházban közismert gondolat: „Ha tudnám is, hogy holnap elpusztul a világ, még ma ültetnék egy almafát!” Az istenismeretben Luther kitüntetett figyelemmel kísérte a Deus absconditus és Deus revelatus összetartozását, mely egyszerre volt alkalmas számára a teremtett világ jelentőségének és félreérthetőségének kifejezésére. Mivel a világ Isten maszkja csupán (larva Dei), abból nem bontható ki közvetlen módon teljes istenismeret, ám Isten megismerésének nélkülözhetetlen alapja és kerete a teremtés. A világ önmagában nyilvánvalóan nem részesítendő vallásos tiszteletben, de a tény, hogy e keretek között történik minden, ami az üdvösség története és az egyes ember üdvözítése szempontjából lényeges, világossá teszi jelentőségét. Isten a világ elemeinek ellentétes látszata alá rejti el önmagát, ezzel lehetőséget adva az embernek arra, hogy az érzékelhető világ korlátain innen és túl egyaránt tudatában legyen különleges megbiztatásának. Nikolaus von Amsdorf, az első evangélikus püspök, aki „gnézio-lutheránus” fellépésével pótolhatatlanul járult hozzá a Konkordia Könyv létrejöttéhez, Luther korai írásait a hajnalhasadást jelző napfelkeltéhez hasonlítja, amely azonban még mindig a völgy ködje mögött rejtőzik. Ez a kép hűen fejezi ki Luther felfogását Isten teremtett világból kiinduló megismerésének és kinyilatkoztatásának összetartozásáról, és ráirányítja figyelmünket arra, hogy a teremtett világért való ünnepélyes hálaadás méltó tartalma és jele lehet az egyház megújuló életének.

(Béres Tamás)

Az ökológiai válsághelyzet lassan induló, de elodázhatatlannak bizonyuló tudatosulása a huszadik század utolsó évtizedeitől fogva az egyházak gondolkodását is egyre nagyobb erővel kezdte formálni, a környezet és az ember kapcsolatának megváltozása, a környezet emberi beavatkozások miatt bekövetkezett jelentős és fenyegető állapotromlása nem csupán gyakorlati lépéseket, de teológiai állásfoglalást is követelt. A nagy nemzetközi egyházi szervezetek és az egyes gyülekezetek mindennapi életében és munkaterveiben is egyre fontosabb szerephez jutott a teremtet világához való viszonyulásunk racionális (ökológiai ismereteket is integráló) és spirituális átformálásának igénye. E folyamatban kiemelkedő, világszinten figyelmet keltő pontot jelentett I. Demetriosz patriarcha 1989-es körlevele, melyben a keresztény világ egészéhez intézett felhívást, mikor szeptember elsejét a teremtet világért való könyörgés és hálaadás napjaként jelölte ki.¹ 1997-ben, a grazi ökumenikus nagygyűlésen az Európai Egyházak Konferenciája (CEC) és az Európai Püspöki Konferenciák Tanácsa (CCEE) a teremtés közös ünneplésére tett javaslatot, az Egyházak Világtanácsa (WCC) pedig 2008-ban terjesztette ki az ortodox imanap mintájára a teremtés ünneplésének időszakát a szeptember 1. és október 4. közötti intervallumra, Season of Creation néven. 2015-ben, a *Laudato si'* enciklika kiadásának évében Ferenc pápa a teremtésért való könyörgés világimanapjává nevezte ki szeptember elsejét. A Teremtés ünnepének felvétele a nyugati egyházak liturgikus naptárába ennek az útnak lehet a soron következő állomása.

2024 márciusában és 2025 májusában került sor arra a két ökumenikus konferenciára, amelyet több világméretű egyházi ernyőszervezet² és az Oxfordi Egyetem *Laudato Si'* Kutatóintézete hívott össze, és amely az új ünnep bevezetésének lehetőségével és az ehhez kapcsolódó nehézségekkel foglalkozott. Az öt kontinens mindegyikéről érkeztek résztvevők, a különböző egyházak és egyházi szervezetek képviselőiben személyesen vagy online formában jelenlevők száma mindkétszer meghaladta a száz főt.

Az ökumenikus konferenciák résztvevői által „assisi folyamatként” aposztrofált együttgondolkodás fundamentumát az új ünnep bevezetésének szükségességével kapcsolatos konszenzus jelentette, a részleteket illetően azonban már az első alkalommal számos tisztázásra szoruló kérdés merült fel, melyek egy része a második összejövetel után is nyitva maradt, és amelyekre talán a későbbiekben sem adható egyértelmű, minden résztvevő teljes elfogadására találó válasz. Az ünnep neve és időpontja körül kibontakozó viták jól tükrözték, hogy milyen nehézségekkel szembesít a közös és eltérő hagyományok egyidejű megőrzésének és kritikai újraértelmezésének feladata. Az

¹ [Orthodoxy and Ecology Resource Book](#).

² Az Egyházak Világtanácsa, az Anglikán Közösség, a Református Világszövetség, a Lutheránus Világszövetség és a Metodista Világtanács

évszázadok alatt rögzült, csak kivételes esetekben változtatott liturgikus naptárt³ a felekezetek többsége nagy óvatossággal közelíti meg, egy új ünnepnap beemelését pedig rendkívül körültekintő megfontolások után tartja csak lehetségesnek.

A Teremtés ünnepe (a konferencián általánosan használt terminológiában 'Day of Creation', ill. 'Feast of Creation') egyszerre régi és új ünnep, az ortodox egyházak hagyományában szeptember 1. a teremtés napja, az *anno mundi* elven alapuló, az ortodoxok körében egészen az 1700-as évekig használt időszámítás, egyszersmind a liturgikus év kezdete. A nyugati egyházak éves ünnepei ezzel szemben mindenekelőtt Jézus Krisztus földi életének állomásait teszik az emlékezés alapjává, a Teremtő és a teremtés külön ünneplése kívül esik ezen a logikán. A liturgikus év krisztocentrikus megközelítése mellett ugyanakkor 2008-tól kezdve a nyugati egyházakban is egyre szélesebb körben terjedő gyakorlattá vált a teremtés időszakának ünneplése, melynek első napja, a keleti hagyományokhoz és a világimanaphoz kapcsolódóan szeptember 1., utolsó napja október 4., Szent Ferenc halálának emléknapja. A nagyjából öthetes őszi intervallum a nagy ünnepeket követő hetek elnevezésének mintájára viseli a „teremtés időszaka” nevet,⁴ ugyanakkor fontos eltérés, hogy az időszakra vonatkozó számos ajánlás ellenére épp az azt bevezető ünnep időpontjának rögzítése és liturgiája hiányzott idáig.⁵

(Szűcs Kinga)

Liturgikus keretek

Egy liturgikus ünnep bevezetésének lehetőségéről szólva elkerülhetetlen, hogy először ne a liturgiafejlődés problémáját vessük fel. E kérdés problémajellege abban az ellentétben foglalható össze, hogy a liturgia elvileg nem változhat, a liturgiatörténet mégis a változások sorozataként is leírható. Ha az egyetemes liturgiatudomány felől közelítünk, akkor azt mondhatjuk, hogy a Teremtés ünnepének bevezetése mind elvi, mind gyakorlati szempontok szerint akkor lehet sikeres, azaz egyházunk és

³ A nyugati egyház korábban mindössze egyszer, 1456-ban, a török feletti nándorfehérvári győzelem emlékére emelt át saját naptárába a keleti tradícióban gyökerező ünnepet, Krisztus színeváltozását. Noha Krisztus színeváltozásának ünnepe egy konkrét történelmi esemény kapcsán, egyértelműen politikai indíttatásból került a nyugati naptárba, mai szemmel nézve ebben is felfedezhetünk fontos ökológiai vonatkozásokat: ez a zsengék megáldásának a napja, amely egyszersmind minden dolog Krisztusban való átalakulását előlegzi.

⁴ Magyarul leginkább ünnepkörként említjük ezeket.

⁵ Az assisi konferenciákon élénk vita bontakozott ki arról, hogy pontosan mely naptári nap kerüljön az ünneplés ajánlásába. A legtöbben a szeptember 1-jét követő vasárnapot látták a legkézenfekvőbb megoldásnak, de akadtak olyanok is, különösen a déli féltekén élők képviselőiben, akik az őszi napéjgyenlőség dátumát (az idei évben szeptember 22-ét) találták volna megfelelőbbnek. Érvelésükben hangsúlyozták, a déli egyházi naptár eleve nincs összhangban a természet megújulásának éves ritmusával (mivel az az évszakok északi váltakozását veszi alapul) – a napéjgyenlőség azonban jelképezi a „kozmosz szimmetriát”, s egyben felhívást jelenthet a keresztények számára a kozmikus igazságosság előmozdítására. A felszólalók között többen hangot adtak annak az igénynek is, hogy a már sok helyen élő gyakorlatként megvalósuló Season of Creation hetein belül ne legyen megkötés, ki és mikor ünnepel.

gyülekezeteink számára gazdagító, ha mint liturgikus evolúció, azaz a liturgiának olyan endogén fejlődéseként valósul meg, amely az istentisztelet saját, belső törvényszerűségeinek, logikájának megfelelően valósul meg. Ha az evangélikus liturgika, a kreativitás és normativitás teremtette keretek között változó istentisztelet felől vizsgáljuk a kérdést, azt mondhatjuk, hogy a Teremtés ünnepének a bevezetése formai tekintetben kiváló példája lehet az ökumenizálódás üdvözlendő tendenciájának.

A két bemutatott szempont együttesen hívja elő annak az igényét, hogy a Teremtés ünnepének bevezetése okán áttekintsük a teremtés és a természet motívumait az egyházi esztendőben. A liturgia teremtett világ változásaira való érzékenységet legmarkánsabban a böjt negyedik vasárnapja, Laetare vasárnapja mutatja meg. A tizedik századtól kezdve elterjedt szokás volt, hogy a nép körmenetben virágokat vitt a bazilikába, ezzel ünnepelték a tavasz győzelmét a tél fölött. Ennek a természeti jelenségnek a teológiai párhuzamát az adja meg, hogy ennek a vasárnapnak a jellegében már egyértelműen megjelenik annak az új életnek reménysége, amely húsvétkor teljeseedik be. Ehhez illik a búzaszem természetből kölcsönzött képe, amelynek a földbe kell hullania és meghalnia, hogy új életet hozzon létre (Jn 12,24). A nagyböjt közepén azt hirdeti az egyház, hogy a halál is az élet győzelmét rejt. Jézus képei élénke: csak az a mag hoz gyümölcsöt, amely a földbe hullik, a kenyeret el kell fogyasztani ahhoz, hogy erőt adjon az ember számára. Jézus maga a kenyér számunkra, amely csillapítja az ember élet iránti éhségét.

Továbbmenve arra is rá kell mutatnunk, hogy az egyházi esztendő természeti világra való érzékenységének összefüggésében sem idegen a teremtés témája, ugyanis a húsvét ünnepe utáni harmadik vasárnap üzenetének markáns elemei is ebből fakadnak. Jubilate vasárnapja ugyanis elsősorban abból a tapasztalatból meríti mondanivalóját, hogy tavasszal könnyű csatlakozni a feléledő természet öröméhez, így húsvéti időben a természet újjáéledése szinte magától értetődő módon válik a feltámadás csodálatos szimbólumává. A teremtés és az új élet a vasárnap témája, amely egyfelől a teremtés kezdetének jóságáról, a bölcsesség teremtő játékaról Isten előtt, másfelől azonban a teremtés ideiglenességéről is beszél. Éppen ezért nem homályosítja el azt a tényt sem, hogy a keresztények is a múlandóság hatalmának vannak alávetve. Hangsúlyozza azonban azt is, hogy a húsvéti örömet ünneplő gyülekezetnek Jézus feltámadásának okán mégis, máris lehet elképzelése az új életről. Azok számára ugyanis, akik hisznek benne, a halál elvesztette véglegességét, hiszen újjászületni lehetséges, itt és most is. Aki ragaszkodik ehhez a reménységhez, az kap erőre. Ahogy természet rendje erőt ad a fák hajtásainak, úgy a keresztények is Krisztusban találnak támaszt, és újra és újra életre kelhetnek és megújulhatnak. Jubilate vasárnapja tehát az új teremtés vasárnapja az egyházi esztendőben, amelynek összefüggésében az első teremtés története emlékeztetének, az új teremtésként való feltámadás örömének, a megígért új ég és új föld reménységének hármassága bontja ki a meghirdetendő üdvényt.

Az aratási hálaadás ünnepén a hagyományos megközelítés szerint a hálaadás középpontjában a beérett és betakarított termés áll, ám a mai, természettől elidegenedett gyülekezeti közösségekben ebbe minden más is beleérthető, ami sikerül. Ugyanakkor ennek az ünnepnek a krízise mélyebben is megragadható. A bibliai őstörténet szerint az emberiség első globális katasztrófáját Isten ígérete követte, hogy amíg csak föld lesz, nem szűnik meg a vetés és az aratás, a hideg és a meleg, a nyár és a tél, a nappal és az éjszaka (1Móz 8,22). A pusztulás tehát lehetséges a világban, de az ember mint Isten teremtménye a teremtésnek ebben a megbízhatóságában afelől is bizonyos lehet, hogy mindezt nem Isten haragja vagy elutasítása idézi elő. A szövegben a költészetbe rejtett kettős ellentétek azt fejezik ki, hogy az említett négy közül csak egy kapcsolódik az emberiséghez, mégpedig az ültetés és a betakarítás. A másik három akkor is bekövetkezik, ha az emberiség nincs jelen. Végső soron tehát azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a Föld akkor is megfelelően működhet, ha a bűnös emberiség nem él rajta. Isten ebben a szövetségben garanciát nyújt a természetes rendről, de csak addig, amíg a Föld létezik, azaz „a Föld minden napján”. A héber kifejezés egyedülálló: kozmikus eseményeket az idő teljességén átívelőnek látja. Itt tekinti először a Biblia a természeti világ történetét egyetlen egésznek, ennek megőrzése az élet minden formáját érintő nagy ritmusokban ölt testet.

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy bár az egyházi év jelenlegi formája erős érzékenységet mutat a természet változásainak teológiai reflexiójára, feltételezi annak zavartalan ritmusát, azaz mintegy az immanens tapasztalatok transzcendens reflexióját adja. Ugyanakkor a teremtett világ ritmusának zavartsága manapság sokkal inkább olyan félelmet kelt, amelynek összefüggésében Laetare és Jubilate vasárnapjai, valamint aratásért való hálaadás ünnepe – üzenetének kialakulása történetét figyelembe véve magától értetődő módon – nem kínál olyan, a természeti világgal kapcsolatban a transzcendencia elsőbbségét hangsúlyozó üzenetet, amely egyúttal vállalja a jelennel való kellő, teológiai kötelességünket és felelősségünket manifesztáló konfrontációt. A Teremtés ünnepe annak a teológiai-tartalmi többletnek lehetőségét kínálná, hogy visszatérjünk ahhoz a teremtő Istenhez, amelynek transzcendenciája nem csupán reflexiója a világ immanens történéseinek, hanem mint azon változtatni képes őshatalom jelenik meg.

Az evangélikus kereszténység mértékadó hitvallási iratai között, és istentiszteleti rendben is tradicionálisan helyet kapó Nicea-konstantinápolyi hitvallás szövegében a teremtés krisztológiai és trinitárius misztériuma központi elem. Ebből fakadóan különböző hagyományokból származó liturgikus teológiai megközelítések származtathatók a Teremtés ünnepére vonatkozóan. A krisztológiai megközelítés felhívja a figyelmet Krisztus szerepére a teremtésben, összhangban a liturgikus év krisztológiai jellegével. A trinitarianus megközelítés megragadja a teremtés misztériumának széleskörűségét és a Szentháromság minden személyének szerepét a teremtés aktusában. A „teremtés” szó gazdagságában ugyanakkor olyan témák is

bennefoglaltatnak, amelyek elkerülik a teremtés aktusa és az abból származó teremtet világ közötti bináris megkülönböztetést, vagy éppen a szentségi hagyományoknak és a Corpus Christi analógiának megfelelően a teremtet világot Isten kinyilatkoztatásának tekintik.

A konszenzus – amint azt az ünnep olvasmányrendje is mutatja – többnyire a krisztológiai megközelítés felé hajlik, mivel a keresztény teológia számára minden Krisztus által megvége. A krisztológia elsőbbségének hangsúlya mindazonáltal továbbra is lehetővé teszi a szentháromsági értelmezés markáns fenntartását, ugyanakkor segíti az ünnep liturgikus év már elemezett kontextusába való beillesztését azáltal, hogy a liturgikus evolúció, az egyházi év endogén változása már bevezetésben lefektetett feltételének tesz eleget. Fontos tehát hangsúlyoznunk, hogy a különböző megközelítéseknek kiegészítőnek és egyformán érvényesnek kell lenniük mind az ünnep kisebb, belső, mind az egyházi esztendő nagyobb, külső összefüggésében. Végso soron tehát azt mondhatjuk, hogy a Teremtés ünnepe a teremtő Istent és a Krisztusban való teremtés misztériumát állítja a gyülekezet elé.

(Angyal-Cseke Csaba)

Aktualitás: Az új ünnep a hagyomány tükrében – a niceai zsinat és hitvallás a 21. század mérlegén⁶

A teremtés ökumenikus ünneplését célzó assisi folyamat az első egyetemes zsinat és az ott elfogadott Niceai hitvallás 1700. évfordulóját olyan kiindulópontnak tekintette, amely alkalmas lehet a különböző felekezetek eltérő nézőpontjainak ütköztetésére és összehangolására – tanításbeli és liturgikus gyakorlati téren egyaránt. A Niceai hitvalláshoz való kapcsolódás ökumenikus igénye nem előzmények nélküli. A vallástétel szövege az egyház szakadásainak ellenére folyamatosan összefűzte Kelet és Nyugat egyházait, másrészt a modern ökumenikus mozgalom is alapidokumentumként tekintett rá a kezdetektől fogva.⁷ Az első egyetemes zsinat megteremtette a lokális-gyülekezeti struktúrából az egyetemes igényű egyházszervezetbe való átmenet feltételeit. Tette mindezt az ariánus eretnokségtől való elhatárolódással, a szentháromságtan zsinati alapokra helyezett kidolgozásának első lépéseivel, a közös hitvallás elfogadásával, illetve a zsidó pászahtól megkülönböztetett keresztény húsvét időpontjának rögzítésével. A Teremtés ünnepének bevezetése a nyugati egyházak liturgikus naptárába azért lehetne kitüntetett jelentőségű esemény, mert egyszerre adna lehetőséget a niceai zsinat örökségének továbbvitelére, illetve annak kritikai felülvizsgálatára.

⁶ Az írás az Egyházfórum című folyóirat 2025/3. számában is megjelent.

⁷ Reuss András: A Niceai hitvallás ökumenikus jelentősége. *Lelkipásztor* (100) 2025/2., 63–73. DOI: 10.61894/LP.2025.100.2.1

A történelem során egymástól elszakadt felekezetek egységkeresése ma is identitásformáló erő. A hit közös megvallása lehetőséget ad az egyház egységének megélésére ott is, ahol az eucharisztikus közösség a hagyomány által felállított és ma még lebontathatlannak tűnő korlátok miatt nem valósulhat meg. Az egységkeresés folyamata azonban az első ökumenikus zsinatéval ellentétes irányú. A mai együttműködés nem a „profiltisztításnak”, a tanítás egységesítésének, valamint az eltérő, eretneknek minősített irányzatok megnyirbálásának eszközével dolgozik, hanem – ahogy a konferencia egyik résztvevője fogalmazott – a legkisebb közös többszörös keresése helyett annak a gravitációs centrumnak a legjobb körülírásán ügyködik, amely teret és lehetőséget ad a különböző közelítésmódoknak. Annak felismerése és elfogadása, hogy a környezeti krízis olyan fenyegetettség, amelyet az ember Istentől való elfordulása, Istenhez (és a teremtetett létezők összességéhez) fűződő kapcsolatának megromlása okoz, a közösen gyakorolt bűnbánat és az azt követő (ökológiai) megtérés alapjául szolgálhat.

Az ünnep bevezetésével kapcsolatos párbeszéd – szintén a niceai zsinathoz kapcsolódó – meghatározó eleme a Szentháromság szerepének és működésmódjának előtérbe helyezése. A teremtésteológia szentháromsági értelmezése, azaz annak elfogadása, hogy a teremtés aktusa és fenntartása nem egyedül a teremtő Isten személyének, hanem a Szentháromság egészének munkája, a teremtés pedig csakis az új teremtés ígérete felől olvasva értelmezendő, minden résztvevő számára kiemelt jelentőséggel bírt. A konferencia egységkereső jellegét jól mutatja, hogy a *filioque* kérdése nemhogy nem bizonyult éles választóvonalnak a keleti és a nyugati egyházak között, de igazából nem is jelent meg lehetséges lényegi viták tárgyaként.⁸ A békés megoldás keresése már hosszú évtizedekre visszatekintő ökumenikus folyamat (gondoljunk itt elsősorban a különböző protestáns felekezetek és az ortodox egyház közötti megállapodásokra), illetve sok helyen konfliktusmentes gyakorlattá vált a hitvallás görög (a *filioque*-betoldást nem tartalmazó) szövegére támaszkodó nemzeti nyelvű fordítások használata. Mégis fontos mérföldkövet jelenthet, hogy Assisiben a máig fennálló hivatalos nézetkülönbség ellenére a hitvallásra támaszkodva sikerült megtenni a közös ünneplés felé vezető első lépéseket.

Az ünnepalapítás zsinati és kortárs gesztusa szintén összevethető. Az első ökumenikus zsinat számára a legfőbb célt a keresztény húsvét idejének kijelölésekor a zsidó pászachtól való egyértelmű, a naptárban is nyilvánvaló megkülönböztetés jelentette.⁹ Az assisi

⁸ A *filioque* a Niceai hitvallás latin szövegében a Szentlélek származásával kapcsolatos betoldás („az Atyától és a Fiútól származik”), amely az 5. századtól kezdve terjedt el a nyugati egyházi használatban. A keleti egyház sem a hitvallás szövegének utólagos kiegészítését, sem a kiegészítés teológiai igazságát nem fogadja el. A kiegészítés körül újra és újra fellángoló viták az 1054-es egyházszakadásban is meghatározó szerepet játszottak. A kérdésről bővebben ld. Görföl Tibor: A *filioque* problémája. Rövid bevezetés a kérdéskörbe. *Vigilia* (90) 2025/5. 385–387.; Thomas Weinandy: A *filioque*-vita kialakulása és megoldatlan kérdései. *Vigilia* (90) 2025/5., 388–392.; Reuss i. m.

⁹ Az ünnep kijelölésének sajátos ellentmondásairól ld. Kajtár Edvárd: A nikaiai első ökumenikus zsinat és a keresztény húsvét ünneplésének „római dátuma”. A zsinat szerepe a keleti és nyugati keresztények liturgikus megbékélésében. *Communio* (33) 2025/1–2., 58–64.

folyamat résztvevői ezzel szemben egy olyan ünnep megalapításán fáradoznak, amely a hagyományok talaján képes újra összekötni a történelem során egymástól elváló, vitázó vagy egymás részleges igazságát elfogadni nem hajlandó keresztény felekezeteket. A „sokféleség az egységben” ökumenikus mottója egybecseng azzal az ökológiai felismeréssel is, hogy az élet jó működése és kiteljesedése a diverzitás növekedésével jár együtt, egymás kárára büntetlenül és büntetlenül nem növekedhetünk.

(Szűcs Kinga)

A befogadó közeg: A teremtésért adott hálánk kifejeződései a magyarországi evangélikus gyakorlatban

A Magyarországi Evangélikus Egyház 2009 őszén ünnepelte először hivatalosan a Teremtés hetét. A nemzetközi Season of Creation magyarországi bevezetése (amely egyebek mellett a szűk évvel korábban megalapított Ararát munkacsoport első feladata és küldetése volt) evangélikus kezdeményezésre indult el, és az első teremtés heti füzet megírása (A hét nap csodája – Segédanyag a Teremtés Hete ünnepkörhöz) még teljesen evangélikus szerzők munkája volt. Az ünnep időpontját a munkacsoport javaslatára az őszi aratási hálaadást megelőző hétre tűzték ki. Így a Teremtés hete jobbra a Season of Creation időszak végén helyezkedik el – évek napjainak esésétől függően, néha ki is nyúlik belőle.

A következő évben, 2010-ben a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának ülésén Gáncs Péter evangélikus püspök intézett meghívást az ökumenikus közösséghez. Előterjesztésének folyamánként a református és metodista egyházak képviselői, valamint később a római katolikus egyház képviselői is csatlakoztak a Teremtés hete előkészítéséhez, ünnepléséhez, és annak széleskörű megismertetésének, elterjesztésének tevékenységéhez. (Az Ökumenikus Teremtésvédelmi Munkacsoport ezen túlmenően 2024-ben bővült újra az ortodox testvérek meghívásával.)

Az evangélikus Teremtés hete ünnepléseknek korai szakaszából viszonylag kevés dokumentáció elérhető – mindezek ellenére tudunk olyan közösségekről, akik a kezdetek óta ünneplik az időszakot. Az Ararát Teremtésvédelmi Munkaág 2019-es megalapítása óta törekszik az országos ünneplés feltérképezésére és nyilvános megismertetésére, így a közelebbi múltból az rajzolódik ki, hogy csak az elmúlt hat év alatt mind az ökumenikus, mind az evangélikus ünneplések – és híradások – száma megsokszorozódott. Jelenleg nagyjából 120 evangélikus közösségről tudunk, ahol rendszeresen vagy legalább alkalmanként ünneplik a Teremtés hetét, és közel 100 evangélikus közösség valamilyen formában hírt is ad ünneplésének gyakorlatáról.

2025: <https://arterm.hu/index.php/2025/10/22/akkor-majd-a-puszt-a-kertte-valik/>

2024: <https://arterm.hu/index.php/2024/10/16/a-remeny-idei-zsengei/>

2023: <https://arterm.hu/index.php/2023/10/13/aradjanak-a-johirek/>

2022: <https://arterm.hu/index.php/2022/10/14/hallod-a-teremtmenyek-hangjat/>

2021: <https://arterm.hu/index.php/2021/10/14/egyutt-kozos-otthonunkert/>

2021: <https://arterm.hu/index.php/2021/10/14/egyutt-kozos-otthonunkert/>

2020: <https://arterm.hu/index.php/2020/12/04/kozossegeben-remeny-teremtes-hete-2020/>

2019: <https://arterm.hu/index.php/2019/11/01/helyi-akciok-a-teremtes-heten/>

(Koltai Zsuzsi)

Konklúzió

Az Ararát Munkacsoport tagjaiként terjesztjük a Püspöki Tanács elé azt a meglátásunkat, hogy a magyarországi evangélikus – és távlati reményeink szerint az ökumenikus – közösség számára is áldás lenne, ha az őszi ünnepi időszak egy új, a liturgikus esztendő rendjében helyet kapó ünnepkörrel egészülne ki.

A szeptember 1-i teremtésvédelmi világimanaphoz – ami a *Season of Creation* nemzetközi időszakának is kezdőnapja – közel eső Teremtés ünnepe szeptember első vasárnapjára kitűzve teret nyitna az őszi időszak tematikus elmélyítésének, hogy közösségeink a teremtő Isten munkájának dicsőítésével, a teremtmény voltért és társakért történő hálaadással, és a teremtés ajándékaihoz való felelős viszonyulással – a Teremtés ünnep globális képzetétől az Aratási hálaadás lokális ajándékáig kiterjedően – találkozzanak, foglalkozzanak.

Az Ararát Munkacsoport javaslatai az új ünnepre vonatkozóan:

Javasolt név: **Teremtés ünnepe**

Javasolt időpont: **szeptember első vasárnapja**

Javasolt bevezetés jellege: **párhuzamos**

Javasolt lekción (nemzetközi ajánlás alapján): **Jn 1,1-5 – 1Móz 1,1-2,3 – Kol 1,15-20 – Zsolt 148**
